

25.10.2022

Talousvaliokunta

Lausunto talousvaliokunnalle hallituksen esityksestä kaivoslain muuttamiseksi HE 126/2022

Vakuussäätelyn kehittäminen

Valtiovarainministeriö kannattaa kaivosvakuutta koskevia ehdotuksia. Kaivosvakuutta koskevaa säätelyä tarkennetaan luettelemalla lopetus- ja jälkitoimenpiteet, jotka vakuuden tulee kattaa. Vakuuden kattavuutta laajennetaan poikkeavien olojen turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin yhden vuoden ajalta. Merkittävin tarkennus lienee se, että kaivosviranomaisen tulee tarkistaa omasta aloitteestaan vakuuden suuruus, jos toiminnan laatu ja laajuus tai toiminnasta aiheutuvat vaikutukset ovat muuttuneet siten, että vakuuden lajia tai suuruutta on tarpeen tarkistaa.

Kaivosvakuutta koskevan säätelyn tarkistaminen liittyy kuitenkin vain pieneen osaan kaivoksia koskevia vakuuksia ja kaivostoiminnan riskeihin. Myös ympäristönsuojelulain mukaista jätevakuutta on kehitettävä siten, että huomioidaan kaivosten aiheuttamat ympäristöriskit ja niihin varautuminen. Lisäksi toiminnanharjoittajien vaihtumisesta ja maksukyvyyttömyydestä aiheutuviin riskeihin on varauduttava ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä kehittämällä. Siihen liittyen valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota eduskunnan käsittelyssä olevaan hallituksen esitykseen laiksi ympäristövahinkorahastosta (HE 183/2022 vp). Ympäristövahinkorahastosta katettaisiin kollektiivisen aiheuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti sellaiset ympäristövahinkojen torjuntatilanteet, joiden varsinainen haitan aiheuttaja on maksukyvytön, konkurssissa tai tuntematon. Toiminnassa oleva ja maksukykyinen kaivosyhtiö on aina vastuussa ympäristövelvoitteistaan. Toissijaisesti käytettäisiin kaivoslain mukaisia vakuuksia mahdollisissa ympäristövahinkotilanteissa. Ympäristövahinkorahasto olisi edellä mainittuihin toimiin nähden aina viimesijainen rahoituslähde.

Varausmaksu

Varausmaksua koskevan kaivoslain 98 a §:n 2 momentin mukaan valtion laitos olisi vapautettu varausmaksun maksuvelvollisuudesta. Valtion laitoksella viitataan tässä yhteydessä Geologian tutkimuskeskukseen (GTK). Esityksen mukaan GTK:lle on perusteltua säätää poikkeus varausmaksun maksuvelvollisuudesta, sillä GTK:n tutkimustoiminnan tarkoituksena on tiedon tuottaminen maaperästä yhteiskunnan tarpeisiin eikä GTK saa tuottaa voittoa toiminnassaan. Ehdotetussa poikkeuksessa on kyse valtion laitokselle myönnettävästä verovapaudesta, joka voidaan katsoa verotueksi. Pääsääntönä on, että valtion laitokset maksavat veron kuten muutkin. Vero otetaan tarvittaessa huomioon toimintamenomäärärahoissa, mikä lisää julkisten menojen avoimuutta. Ehdotettavaa verovapauden tarkoituksenmukaisuutta tulisi siten vielä harkita.

Tukesin tehtävät ja esityksen suhde talousarvioesitykseen

Tukesin tehtävät lisääntyisivät lupamenettelyihin ehdotettujen muutosten vuoksi. Vuoden 2023 talousarvioesitykseen ehdotetaan momentille 32.01.08 (Tukesin toimintamenot) 500 000 euron määräaikaista

määrärahaa lupamenettelyjen vauhdittamiseen, joka liittyy osittain kaivoslupatehtäviin, ja pysyvää 160 000 euron määrärahaa kaivoslain muutoksesta aiheutuviin lisätehtäviin. Lupamenettelyt rahoitetaan maksuperustelain omakustannusperiaatteen mukaisesti yrityksiltä perittävillä lupamaksuilla. Sen vuoksi tuloarviota on korotettu miltei samalla summalla kuin Tukesin määrärahaa. Näiden määrärahavaikutusten vuoksi hallituksen esitys liittyy vuoden 2023 talousarvioesitykseen.

Budjettineuvos

Taina Eckstein